

ԾԱՆԻԿ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Գրական, Գիտական
եւ
Գեղարդիւեսական

ԺԸ. ՏԱՐԻ
Նոր Շրջան ԹԻԻ 23

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քրոնիկներ, Միմոսին Օրագիրը,
Քիչ մը գրական, Թատերական
խօսուրդտուք, Զուարթ տողեր,
Դերասանի սխուեղներ, Գրա-
կան դեմքեր, Ֆանթեզիներ, Եւ
ուրիշ բաներ:]

Մէկ հասը՝

Մէկ դրու:

ԳՐԱԺՈՐԷՆ ՆԱԶՆ-ՊԵՊԻԿԵԱՆ, Կ.ՊՈԼԻՍ

Ս.ԱՎԵԼԵ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 45 ղրուշ. Վեցամսեայ 23 ղրուշ :

ԳԱՒԱԹՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 54 ղրուշ. Վեցամսեայ 27 ղրուշ :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 12 ֆրանք :

Ձեռքի՝ քիւր 1 ղրուշ

Բաժանորդագրութիւնները թիւի վրայ կը հաշուուին :

Մանուցման, բաժանորդագրութեան եւ թերթին վերաբերող ամէն կարգի գործառնութեանց համար դիմել մի՛ միայն՝

{زاغيك غزنه سی}

درعليه ده اسكى ضبطيه جاده سنه ۷۲ نومرو

Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ «Շ Ա Ղ Ի Կ»

Կ. Պոլիս, Էսկի-Չապթիէ փողոց, թիւ 72

JOURNAL "DZAGHIK,"

Constantinople, Rue Eski-Zabtié, N° 72.

3. ՊԱԼՊԱԼԵԱՆ

(ՄԵՂՐՈՒՆԻ)

ԱՅԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մուշտֆէրիէ Հիւանդանոցին եւ Պարսկական Դեպքանատան
Բերա, Մեծ փողոց, Թագսիմ, քիւ 61, Չըրաճեան աբառքման

Պալպալեան ամէն օր ալուայի ամէն տեսակ հիւանդութիւններ
ընդ տառապողներ կ'ընդունի. իսկ Ուրբաթ, Կիրակի եւ Նրեքշաբթի
թի մինչեւ ժամը 5: Գիշերուանս եւ է ժամուն կարելի է դիմել:
Պալպալեան կ'երաշխաւորէ իր լեցուցած ու շինած աղանները-
Ցորեկները ալուայ քաշել տալու համար որոշ վարձք մը չկա:
Քաշել տուողին կամքէն կ'ախտալ է:

Աղբատներուն ճրի

8—10

ՇԱՀԻԿ

ՉԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԺԸ. ՏԱՐԻ (584) - ԹԻԻ 23

16 ՅՈՒԼԻՍ 1905

ՔՐՈՇԻԿ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԶԵՄ ՊԱՐԵՐ

Տէրը կը ձանձրանար, և մարդը ստեղծեց:

Մարդը կը ձանձրանար, և... պարը ստեղծեց:

Զեմ գիտեր թէ՛ օրին մէկը երբ պարն ալ ձանձրանայ, իր կարգին... ի՞նչ պիտի ստեղծէ: Մտածումներու չգիտեմ ի՞նչ կապակցութեամբ մը աչքիս առջեւ կուգայ հիմա վիճակը նախամարդերուն, որոնք դէմ դիմաց նստած և ձանձրոյթի անդուծ ճիւղներուն տակ իրենց հողին սեղմուած՝ կը ջանային քիչ մը զուարճանալ... յօրանջելով:

Դեռ այն ատենները ըսկանպիլը ու տապալին չէին ստեղծուած, որպէս զի մէյմէկ քարդի խաղալով՝ կարենային ժամանակ նին անցընել:

Այն ժամանակ դդումի կուտն ալ գոյութիւն չունէր, որպէս զի գոնէ առով ժամանակը ուղանէին:

Թատրոն ալ չգար, որ գոնէ երթային քիչ մը հոն դբօնու... քնանալով. պիտիտպիր ալ չէին գիտեր. պիշառօն դեռ չէր յղացուած. պեղիկ ու ՏՈՒՆՈ անէութեան մէջ կը թափառէին. ոտանաւոր չլինելու կանոնները դեռ չէին գտնուած. կլկակը դեռ աչ-

խարհ չէր եկած, և վերջապէս ևս ալ չէի ծնած, որպէս զի գրածս ներս կարգալով գոնէ զուարճանային:

— Ինտո՞ր ժամանակը անցընենք, կը հարցնէր նախամարդը յուսահատ շեշտով մը, ուր կը թրթռար պոտլէտեան spleenի տոգոյն չունչ մը:

— Զբօսանք մը գտնենք մենք մեզի, կը պատասխանէր շնորհալի տիկինը՝ ոտքին մատները խառնելով:

— Բայց ի՞նչ, կը փոխար այրը:

— Ի՞նչ, կ'արձագանգէր կինը:

Ու կը խորհէին երկուքը, սրչափ որ կրնային, — (որովհետեւ գեռ այն ատենները խորհելու սովորութիւնը չկար) — երբ յանկարծ մըջիւն մը գնաց խածնել անամօթօրէն նախամարդուն մարմնին այն մասը, որ այն ատենները իբր նստարանի բարձ կը ծառայէր:

Նախամարդը զգացած ցաւէն վեր վեր ցատկեց:

Նախակինը ասիկա տեսնելով՝ ան ալ սկսաւ վեր վեր ցատկել:

Եւ տեսան թէ ասիկա հաճելի բան մըն էր, ու շարունակեցին վեր վեր ցատկել:

— Ի՞նչ քօհափ է, ըսաւ այրը:

— Ի՞նչ հաճելի է, ըսաւ կինը:

Ահա՛ թէ ինտո՞ր ստեղծուեցաւ պարը:

Չեմ՝ կրնար պնդել տղնիւ ընթերցողներուս թէ յարգելի նախամարդերը և համեստափայլ նախակիները քաւ-քւ-ֆաղո կամ քաւ-քւ-քաղիկեօն կը պարէին. չեմ ալ կարծեր որ քոյֆայէն, վաշտէն կամ ֆաշրիյէն տեղեկութիւն ունենային. սակայն, ամէն պարագայի մէջ, անուրանալի է թէ անոնք են եղած մեր պարի առաջին՝ ուսուցիչները:

Ու երբէք յաւակնութիւնը չունիմ քարասոխալ գաղտնիար մը հրապարակել, երբ մէկ կողմէ խիստ արդարացի կը գտնեմ մեր նախնիքները, որոնք իրենց միամիտ ժամանցը ու անմեղ զրօսանքը կը փնտռէին պարի խօլ ցտակաուրներուն մէջ, սակայն, միւս կողմէ, քիչ մը շա՛տ ծիծաղելի կը գտնեմ, աշխարհիս ստեղծուելէն հաղարաւոր տարիներ ետքը, ընտանեկան հաւաքոյթի մը միջոցին, ելլել նորէն մեր զուարճութիւնները փնտռել պարին այլ և այլ տեսակներուն մէջ:

Մեր նախնիքներուն համար արդարեւ պարը սիրուն ժամանց մըն էր և մինչեւ այսօր նուազ քաղաքակրթեալ ժողովուրդներու մէջ անիկա կը շարունակէ մնալ սամիական հաճոյք մը, զոր ան-

հուն հեշտանքով մը կ'ըմբռնեն *"bourgeoisie*ի միջակ դասակարգերը :

Բայց երբ կը սիրենք պարծենալ մեր զարգացումին կատարելութիւնով՝ ինքզինքնիս երեւակայելով տեսնել քաղաքակրթութեան ամենավերին աստիճանին վրայ ու երբ բոլոր հինգած ու փոշոտած բաներէն արհամարհոտ յախրացում մը կը ձեւացնենք՝ ձգտելով միշտ դէպի աւելի նորը և աւելի նորը, չեմ հատկարար թէ ինչու՞ դեռ կը շարունակենք կապուած մնալ պարին հետ, որ աշխարհիս վրայ առէնէն աւելի *démodé* քլլալու արժանի եղող բաներէն մէկն է և որ մեզ կը սախլէ ընել սաղոնի մը մէջ՝ կարգ մը ծիծաղելի ու կապկային շարժումներ, որոնք ո՛չ միտք և ո՛չ իմաստ ունին և որոնց երկար դարերու ընթացքին մէջ պահած գոյութեան իրաւունքին չեմ կրնար խելք հասցնել :

Ամենափիջակ սաղոնէն սկսեալ մինչև ամենաքարծր *aristo* սաստնը, պարը *sine qua non* պայման մըն է երեկոյթի մը, և պարել չգիտնալը սեսակ մը խոշոր թերութիւն, զոր երբէք ներելի չէ աշխարհիկ մէկու մը համար, որ կը ձգտի սաղոնի մարդ համարուիլ :

Քերականութիւննիւ չէ՞ք գիտեր, ուղղագրութիւննիւ չէ՞ք սովորած. — ասոնք երկրորդական խնդիրներ են : Բայց չէ՞ք գիտեր բոլքա մը կամ մազուրդա մը պարել. — դացէ՞ք, սիրելի՛ս, ինքզինքնիւ ծովը նետել. երկրիս երեսը չնչելու իրաւունքը չունիք :

Երիտասարդները պարի համար կը խենդենան, իսկ ծերերը իրենց յօդացաւերը կը մոռնան՝ քանի մը մըզիւռ վալս դառնալու համար՝ իրենց ժամանակակից տիկիներ մը հետ :

Մանկապարտէզներու մէջ, ա թ գ էն առաջ պար կը սովորեցնեն և մանուկը օրօրոցէն ելլելուն պէս կը սկսի պարել և ունի նոյն իսկ իրեն յատուկ պարահանդէսը :

Չեմ գիտեր ճշդիւ թէ մանկավարժական ի՞նչ մեծ օգտակարութիւն ունի բոլքա-մազուրքան, սակայն շատ աղէկ գիտեմ թէ ինչ ու է առաւելութիւն մը չունի մեր գիմաղի կօշկակարի աշկերտը, որ իր բոլոր յարգելի պաշտօնակիցներուն պէս, պարի մեծատուն վարպետ մըն է, մինչ ևս պարը այնչափ գիտեմ որչափ... հոթենթերէնը :

Աստուած իմ, արդեօք ի՞նչ դաղանի հաճոյք մը կայ՝ քլլտիւնները ճակտէգ վազելէն՝ փոշիներու մէջ յատկաւ աշխարհիս բոլոր միքրոսքները կուլ տալով, սիրտդ խառնուելու աստիճան դառնալ, կոշտերու վրայ կոխել ու կոշտերուդ վրայ կոխել տալ, չնչառութիւնդ՝ զնչունիի մը ծակ փքոցին պէս ֆոսացնել, կօշիկներդ

հինցնել, մինչ ոտքիդ անուշ բուրումները դէպ ի վեր կը բարձրանան...

Բոլոր ասոնք մէկգլի՛ : —

Սակայն ի՞նչ ըսել հապա այն հանրային բարոյականին, որ երբ ա՛յնչափ խոժոռ ու խիստ է ամենաչնչին կէտերու մէջ, յանկարծ այնչափ ներողամիտ ու ազատախոհ կը դառնայ, երբ կարգը կուգայ պարին :

Հանրային բարոյականը որ ա՛յնչափ դւրագրգիռ կերպով կը գայթակղի, երբ տեսնէ օրիորդ մը և պարոն մը, որոնք, ամէնուհանդէպ հեռու, քիչ մը շատ մօտ նստած են իրարու, ինչո՞ւ ձայնը չի հաններ, երբ կը տեսնէ սալոնի մը մէջ, այր մը և Տեղորդի կին մը, որոնք ամէնուհանդէպ թիթին տակ, իրար կը գրկեն և ժամերով այսպէս իրար գրկած՝ կը դառնան, կը դառնան, մինչ պարոնը իր ջամային կուրծքին գեղեցկութիւններուն կը հիանայ փաղաքշական բառերով, անոր մարմինէն թռած կնոջական հեշտանքոտ բուրումներէն գինովցած :

Խա՛չ որ, շատ դարմանալի է սա հանրային բարոյական ըսուածը. — երեկոյթներու եւ պարահանդէսներու մէջ անոր միտքէն երբէք չանցնիր գայթակղիլ, որովհետեւ... եղածները ամէնուհանդէպ անհրաժեշտ են կ'ըլլան կոր :

Ամէն պարագայի մէջ, առանց բարոյականի վարդապետ մը եղած ըլլալու — (ընդհակառակը), — կատարելապէս անպատշաճ կը զտնուծ սա՛ պարը, որ իրաւունքը կուտայ պարոնի մը, դալ իմ տիկինս ու աղջկիս գրկել իմ աչքերուս առջեւ ու քիթիս տակ և զայն սեղմել կուրծքին վրայ :

Ու ես, իբր կենցաղագէտ մարդ, պէտք է արտօնութիւն տամ անոր որ առանց քաշուելու ուղածին պէս սեղմէ : Մէյ մըն ալ ասիկա բարոյական կ'անուանեն !

Հապա պարին հակառողջապահութիւնը :

Սիրելի Տքդ. Վալանթին Նալիսա՝ ձեռքի սեղմումէն առաջ եկած միջոցներու փոխանցումին վրայ խօսած ատենը, ինչո՞ւ մոռցաւ նաեւ յիշել բոլոր այն միջոցաւոր փոխանցումները, որոնք առաջ կուգան... բերան բերնի ու քիթ քիթի պարելէն :

Այո՛, պարոններ, դարուս կատարեալ զաւակն եմ, բարեկամներս զիս «անբարոյական» կ'անուանեն, Բարեկենդանին ամէն գիշեր պարահանդէս կ'երթամ, կը պաշտեմ գարեջրատոններու մէջ լուսցնելները, հոգի կուտամ աշխարհիս բոլոր գեղանի կիներուն. սակայն, բոլոր ասոնց հետ մէկտեղ, խիստ բարոյալից բան մը չեմ գտներ պարը, որ դեռատի օրիորդները գլխէ կը հանէ... իմ յօդուածներէս աւելի :

Ծնողքներ կան, որոնք տղայական հաւատքը ունին թէ՛ քիչ մը վրան-բաց յօդուած մը կրնայ մեասել իրենց աղջկան բարոյականին, և թո՛ղ կուտան որ իրենց աղջիկը ո և է երիտասարդի մը գիրկը մտնէ պարելու համար. — O tempora, o mores!

Այս համոզումներս ա՛յնչպի հաստատ հիմ բռնած են իմ մէջս, որ երբ ներկայ գտնուիմ ո և է երեկոյթի մը, կրնան զիս ուզածնուն չափ ստիպել, բայց ես նորէն՝ իրր իմ սկզբունքներուս հաւատարիմ ծառայ և սպասաւոր՝ կը մերժեմ մինչեւ վերջը պարել:

Ինչո՞ւ:

Որովհետեւ...

Պարել չեմ գիտեր:

ԵՐ. ԹՕԼԱՅԵԱՆ

“ՍԵՆՊՈԼԻՔ,” ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Սեկսոյի բանաստեղծութիւն!

Ահաւասի՛կ այն հմայիչ երկու բառը՝ որուն առջեւ կը բարախէ սիրտը բոլոր Մուսաներու զաւակներուն:

Ձի բաւեր մինակ բանաստեղծ ըլլալ, այլ պէտք է միեւնոյն ժամանակ Սեկսոյի բանաստեղծ ըլլալ: Հո՛ղ է արժանիքը:

Անցած ըլլալ կը թուին այն ժամանակները, երբ Պառնասի թոռները կը գոհանային միայն յանգեր ու ոտքեր դտնելով, և անոնց մէջ պատկերացնելով իրենց «հոգիին յուզումները», «երեւակայութեան թռիչները», «սրտին աւիւնը», «մտքին տենչերը», և բոլոր ցանկութիւնները հինգ զգայարանքներուն ու մարմինին զանազան... գործարաններուն:

Հիւկօններու, Միւսէներու, Տանդէներու, Կէօթէներու և իրենց բոլոր հետեւորդներուն շրջանը անցած ըլլալ կ'երեւայ, մականթացութեանը առջեւ բանաստեղծական նոր հոսանքի մը, որ ծայր առած է Ֆրանսայէն, իր աղդեցութիւնը տարածելով աշխարհի ամբողջ գրականութիւններուն վրայ, մասնաւորաբար բանաստեղծական սեռին մէջ:

Պուէտական արուեստի մեր բանւորները՝ չէին կրնար անմաս մնալ այդ հոսանքին աղդեցութենէն, և ինքզինքնին չխառնել

խումբին Տաղաչափութեան Գործարանի Դասն աշխատաւորներուն , որոնք տանակոխ ըրած բանահիւսութեան հին սեւը կամ Դպրոցը , ինքզինքնին տուած են ժրջան գործունէութեանը նոր Դպրոցի մը հաստատման , որուն դրանք վրայ կը շողայ Սեկնյոյի վերտա-
ռութիւնը :

Ի՞նչ հմայիչ , ի՞նչ փայփլուն պիտակ , որուն հովանիին տակ մտնել՝ երկնային երանութենէ մը աւելի է անոնց՝ որոնք « յանդ » ու « ոտք » կը դարձնեն :

Այսօր այդ Դպրոցը իր ներկայացուցիչները ու վարպետները ունի Եւրոպայի մէջ , որոնք հիմերը կը կառուցանեն բանաստեղծական այդ սեւին , և կը նուիրագործեն զայն՝ իրենց գլուխ-գործոցներով :

Կարելի՞ բան է որ մեր պուէտիկոսները զրկեն ինքզինքնին անոր աշխատաւորները բոլորու հաճոյքէն :

Ողբերգակ , ուսմանիկ , քնարերգակ , փանդեգիստ բանաստեղծ ըլլալ չի բաւեր . պէ՛տք է Սեկնյոյի բանաստեղծ ըլլալ : Հո՛ղ է արժանիքը :

Ու անգամ մը որ մէկը կրցաւ իր ճակատը այդ դափնիով պսակել , տարակոյս չի վերջներ , մուսքի տոմար ձեռքն է Պառնասի գագաթը ելլելու , և Մուսաներու մտերմական խմբակին մէջ մտնելու :

Ի՞նչ գերբնական ու անճառ հաճոյք՝ տէր դառնալ այդ մուսքի տոմարին :

Այսպէս , Աճէմեան , Թէրզեան , Փանոսեան և ին . այսօր Բանաստեղծութեան Դպրոցին մէջ հինօրեայ վարժապետներ են , որոնց խօսքը չըլլար ալ , և որոնք , իրենց յաջորդներուն ըմբռնումով , պէտք է ծալին ու ըռափը հանեն իրենց միմեքեւր :

Սեկնյոյի գլխի չըջանն է հիմա , առանց որուն չիք . . . պուէտիկոսութիւն :

Եւ ի՞նչպէս տակաւին Բանաստեղծութեան Տաճարին պաշտամունքը կարենան կատարել անոնք , և իրենց գոյութիւնը պահպանեն , երբ իրենց յաջորդած են մեր Սեկնյոյիսները , որոնք քերթողական արուեստի հին Դպրոցը քանդող բրիչը ունին ձեռքերնին :

Կոյր հետեւակութեան , նմանողական կապկութեան ձիրքը՝ մեր նկարագրի գլխաւոր յատկանիշներէն մէկը ըլլալով , կարելի՞ բան էր որ ցոյց չի տրուէր այս փութաջանութիւնը , երբ օտար հեղինակները՝ իրենց ամէն ջանքը տրամադրած են սեկնյոյիսի ըլլալու եռանդին , և սեկնյոյիսի ըլլալու մէջ միայն (?) կը կայանայ , փառքն ու արժանիքը , կը մտածեն :

Բայց ի՞նչ է այդ Սեկնյոյիսի Դպրոցը :

Սեկնյոյիսի Դպրոցը, եւրոպացի հեղինակներու քով, որոշ ըմբռնումներու, ճշգրտած սկզբունքներու վրայ հիմնուած և մասնաւոր նկարագիր մը, ճշտում մը ունեցող քերթողական Սեկնյոյիսի է, որուն մշակները՝ վստահ ճանաչումը և հասկացողութիւնը ունին այն գործին՝ որուն նուիրուած են : Եւ հետեւաբար չատ քիչ անգամ այնչափ ծաղրելի և մոլորական են, որչափ մերինները :

Իրենց տարտամ հետեւակութեանը մէջ, մեր Սեկնյոյիսիները, Սեկնյոյիզմը կը թուին ուրիշ բանի մէջ չըմբռնել, բայց եթէ ամէնէն անձաշակ կուտակմանը բառերու և անակամներու, որոնք իրենց այլանդակօրէն տարամերժ դրացնութեանը մէջ՝ իրարու լեզու կը հանեն, ապա հար զարմացման մը բոլոր զաւելտական զիրքովը՝ այդպէս իրարու քով ինախնուն համար :

Այդ միամիտ ըմբռնումով՝ անոնք իրարու քով կը շարեն ի՞նչ անիմաստ ու այլանդակ բացատրութիւն որ յղանայ իրենց պղտոր միտքը, և բառերու ի՞նչ անհեթեթ գաղափարութիւն որ նոտ թուի :

Նախ, Սեկնյոյիսի ըլլալու մենամոլութեան համար, անոնց գրիչին տակ գաղափարները կը խղղուին մշուշապատ ու աղջամղջային շեղակոյտի մը մէջ ամէնէն անիմաստ բառերու և ամէնէն անմեկնելի բացատրութիւններու :

Ատիկա կը կարծեն որ ըլլայ՝ Սեկնյոյիզմը :

Այսպէս, անոնց համար սեկնյոյիզմը ուրիշ բան չիթուիր ըլլալ, բայց եթէ գտնել ըսելիք սա տեսակ բաներ. «կապոյտ համբոյր», «ճերմակ երազ», «միտաքս սարսուռ», «թաւիշ հայում», «բոսոր նայուածք», «յոյլ ժպիտ», «բիլ ակնարկ», «անգուս փայփայանք», «կաթ մեղկութիւն», և դեռ չեմ գիտեր ի՞նչ :

Ատիկա սեկնյոյիք բանաստեղծութիւնն է, մեր պուէտներուն համար, և բանաստեղծ մը որ Սեկնյոյիսի չը կրնար ըլլալ, չարտագրեր այս տեսակ բարբաճմանքներ՝ վկայականը կորսնցնելու վրտանգին տակ ըլլալ կը կարծէ ինքզինքը :

Յուշներու համար թէ, մինչեւ ո՛ւր կրնայ առաջնորդել այս մենամոլութիւնը մեր Սեկնյոյիսիները, հոս մէջ կը բերեմ անոնցմէ մէկուն մէկ գլուխ-դործոցը, որ դիպուածով ձեռքս անցած է :

Մտիկ ըրէք : Խօսքը աղջկան մը ակնարկին վրայ է. —

«Յոյլ գգուանքներուն տակ թաւիշ? ակնարկիդ, հողիիս սընդուս թելերուն կոյս? ալիքները մետաքս սարսուռներու կանանչ վէտանքներով՝ կ'արթնան մեղկօրէն իրենց կապոյտ երազէն, ու մանիշակ? նիրհի մը բոսոր դիւթանքին շուշան թելերը ճերմակ համբոյրներ կը ցրցեն կանանչ հողիիս բլր երկինքին վրայ» : ?!

Մհ, կը բաւէ մինչեւ հոս, չէ՞ :

Կը տեսնէ՞ք ինչեր կ'ընէ եղեր «յոյլ գգուանքներ»ուն «բոսոր դիւթանք»ը :

Այս հաշիւով , ուշ չէ այն օրը , երբ ծաղիկներու և պտուղներու բոլոր անուանները , և դոյներու տեսակները իրար պիտի ուտեն , որակելու համար բանաստեղծներուն «յոյլերը» և «զգացումները» :

Ու թերեւս այն ատեն կարդանք սա տեսակ խօսքեր . «նարնա ջադոյն յուզում» , «լիւա մտածում» , «երկնակապոյտ գաղափար» , «լեւոնի զգացում» , «սեւ հանճար» , «ճերմակ յուզում» , «կապոյտ սարսուռ» , «դեղին բանախօսութիւն» , «մանիշակադոյն դիւթանք» , և . . . «վարունգի դոյն խորհուրդ» :

Ու ասիկա՝ յանուն Սեկսպոլիզմի :

Ի՞նչ կ'ըսէք ասոր :

Ես մինակ ասկէ չեմ վախնար սակայն : Եթէ այս արուեստը մինակ պուէտներու գրիչին տակ մշակուի , շատ մեծ վնաս մը չի տար մէկուն : Շատ շատ պղտիկ խնդուք մը կը խլէ ընթերցողէն : Հապա եթէ այդ հոսանքը տարածուի և լրագրութեան ալ մէջ մտնէ : Ի՞նչ պիտի ընէք ան ատեն : Այն ատեն ամէն օր պիտի կարդանք : — «Մեղկ Ուսումնական Խորհուրդը իր մանիշակադոյն նիւտը գումարեց և զբաղեցաւ զանազան կրթական ձերմակ խնդիրներով : Կապոյտ վիճաբանութենէ մը ետքը , մոխրադոյն որոշման յանգեցաւ որ՝ կրթական դեղին ծրագրի իմաստուն խնդիրը անիմաստ փոփոխութեան մը ենթարկելու մանիշակ գաղափարը՝ ձերմակ արագութեամբ մը փութացնելու համար ո՛չ մէկ թաւիջ ջանք խնայէ , սնդուս փայփայանքներով խրոխտ խորհրդականներէն ամէնուն ալ պզպշակ սիրտը չինելով» :

Սեկսպոլիք բանաստեղծութիւնը ա՛յն ատեն իր լրումին կը հասնի :

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ՀՈՒՍՐԹ ՏՈՂԵՐ

Տիկինը անկողնին մէջ է :

— Ա՛ , տիկին , աս ինչ հմայիչ ու գունազեղ չապիկ է , ես ձեզի սգաւոր կը կարծէի :

— Այո՛ . . . բայց անկողնիս մէջ սուգ չեմ բռներ :

— Տիկին , ես չեմ կրնար մարսել ձեր նախատինքները :

— Շատ տկար ստամոքս մը ունիս , սիրելի՛ս :

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՒՆՍ

(ԴՊՐՈՑԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

Ամէն մարդու պէս, ան տարին ես ալ դպրոց կերթայի դեռ և ամէն մարդու պէս, ամէն իրիկուն դուրս կ'ելլէի դպրոցէն... ցերեկուան ճաշ ընելէ վերջ:

Այսպէս ապրեցայ մինչեւ այն օրը, երբ որոշեցի անձնաւարան ըլլալ, ինչպէս կ'ըլլան ամէն տնտէս որոնք դրամի, պատիւի, ազուր որ աչքերու և պարսպ քսակներու համար... ինքզինքնին Արահամու գողը կը զրկեն:

Դպրոցական տարեշրջանին վերջին օրերուն մէջ էինք և եկած էր մեր պարտամուրհակներուն վճարօրը: (Այս բացատրութեանս համար խոնարհաբար ներողամտութիւնը կը խնդրեմ Ուսումն. Խորհուրդին, որովհետեւ դպրոցական հանգէս մը անվճար պնօթի մը նմանցնելս կրնայ գուցէ բարկանալու պատճառ մը ըլլալ):

Կրթ. առատ հունձք ունէր այն տարին մեր վարժարանը՝ չնորհիւ պարտիզպան-վարժապետներու անխոնջ աշխատութեանը և ինչպէս կը վկայէին այցելուները, սերմը ամուլ գանկերու վրայ ցանուած չէր և ուսման, կորեկի, լեզուներու, ցորենի, կրօնագիտութեան և հաճարի հատիկները բարեբեր դաշտերու վրայ ինկած և պտղաբերած էին:

Կը մնար՝ ըսել է՝ քաղել այդ պատուղները, դնել կողովներու մէջ և տանիլ էմիսիօնիւ, ծախելու համար էնկինարի, սիսեռի, ելակի, տանձի, խնձորի և սեխի պէս:

Բայց, նախ պէտք էր տալ քննութիւն մը, ճերմակ հանելու համար երեսին մեր ուսուցիչներուն, որոնք բաղնիք չէին երթար այդ օրերը:

— Աշխատեցէ՛ք տղաքներ, ձեզ տեսնեմ, կը կրկնէր ամէն օր մեր դաստիարակը, սանկ մեր քովը գալով ու խօսքերը շեշտելով, ճիշդ այն պարտիզպանին պէս որ իր տնկած մէկ բոյսին վրայ կը ծոխ ու կարծես կը խրախուսէ, կը քաջալերէ այդ տունկը, շուտ բուսցնելու համար զայն:

Քննութիւններուն համար պէտք էր պատրաստուիլ սակայն: Մէկ քանի ուսուցիչներ կերպիւր սորվեցուցին մեզի, անսխալ պատասխաններ տալու համար, և մէկ հատն ալ խոստացաւ բերանացի քննութեան միջոցին մեր ետեւէն յուշել, եթէ կաղանդին մէկ մէկ քաւորդ մէճիտ բերել խոստանայինք:

Վերջապէս քննութիւնները անցուցինք ճակատաբաց, թէեւ

մէկ քանի ճակատներ դոց մնացին, և դուրս ելանք եղած բոլոր հարցումներուն մէջէն:

Բայց գոհունակութեան լայն ընթացք մը, — 3 մէթրո 5 սանթիմ, — ունեցայ ես այդ քննութեան միջոցին, ինչ որ սկզբնապատճառը եղաւ անճնասպանութեանս փորձին:

Պատմե՛մ:

Մեր դասարանին մէջ ճիշդ քուլս կը նստէր և մեր դասերուն կը հետեւէր աղուոր սիրուն աղջիկ մը: Բարի դրացիի ամէն պարտականութիւնն անթերի կը կատարէի և ձեռքէս եկածը չէի զլանար, վստահ ըլլալով որ յաւիտենականութեան մէջ Աստուած լիովին կը վարձատրէ այն ամէն դպրոցականները, որոնք պզտիկ ծառայութիւններ կը մատուցանեն իրենց դրացուհիին:

Դասերուն կ'օգնէի կարողութեանս չափով, բան մը որ վարժապետիս ուշադրութիւնը կը գրաւէր շատ հեղ եւ լուռ ակնարկ մը կը փոխանակէր հետս հասկցնել ուղեւոր թէ՛ սահմաններէն շատ ներս կը մանեմ կոր, և այդչափ հաճոյակատարութիւն մը կրնար ապագային... անտեղութեան մը յանգիլ:

Ինչպէս կը տեսնէք, վարժապետս հեռուները կը տեսնէր, հակառակ... ակնոցով իսկ մէթրո մը անդին իրերը իրարմէ չզանադանելուն: Կը գուշակէր թէ իր այդօրուան աշակերտը և աշակերտունին կրնան օր մը մէկ մարմին կազմել և տուն տեղ ըլլալ... մէկ մահճակալով:

Բայց, հակառակ այդ գուշակութեանը, հաւատք չունէր իմ կարողութիւններուս վրայ, թէեւ շատ պզտիկ հասակէս ամենակարող էի... բոլոր թուարանական դասերուս մէջ: Երանելի վարժապետս կը կարծէր թէ ես ալ կը նմանիմ այն կարգ մը երիտասարդներուն, որոնք երբ կին մը առնել ուզեն, նախ դեղձի պէս քիչ մը կը սեղմեն, մէկ կողմէն միւս կողմը կը դարձնեն թարմութեանը վստահ ըլլալու համար, և այնպէս կը վարուին անոնց հետ, ինչպէս կը վարուիմ ես՝ երբ կով մը կամ ձի մը առնել ուզեմ: Առնելիք աղջիկը իրենց աղգականին աչքերով կը տեսնեն և եթէ հաւնին, սակարկութեան կը սկսին, իսկ եթէ չհաւնին՝ փառք Աստուծոյ ամէն բանի սով կայ, բայց աղջկան ո՛չ, ուրիշ մը կ'երթան տեսնելու: (Հոս նիւթէս քիչ մը չեղեցայ թէեւ, բայց, ներողութիւն, քանի մը խօսք ես: Ժամանակաւ սովորութիւն կայ եղեր աղջիկները բաղնիքի մէջ ալ քննել տալ, համոզուելու համար թէ մարմինը թերութիւններ չունի: Ահ, որչափ մարմնապաշտ են մարդիկ ամուսնութեան մէջ: Բայց, ամէն ամէն ասեմ ձեզ, ո՛վ

մարդիկ, դուք մարդ չպիտի ըլլաք: Աղջկան մարմնի թերութիւնները բազմաթիւ մէջ տեսնելու կ'երթաք, բայց հոգւոյն բազմաթիւն ալ քաւարանն է. ոչ ոք քաւարան կերթայ իր առնելիք աղջկան հոգւոյն թերութիւնները տեսնելու համար. — միայն այն էրիկները, որոնք տգեղ կ'իյնէր ունին, քաւարան զրկել կուզէին իրենց կիները: Տէրը վիայ, երթալով մենք մարդիկ աւելի նիւթապաշտ կըլլանք, քան հոգեպաշտ: Ի դուր կը պոռան աստուածաբանները թէ հոգի մեծ է և առաւել քան զմարմին: Այո՛, իրաւ հոգին մեծ է քան զմարմին և շատ մը առաւելութիւններ ունի, բայց մարմինն ալ գեղեցիկ է հոգիէն աւելի, և ամուսնութեան մէջ, ինչպէս գիտնի փորձառուները, աւելի գեղեցիկութիւն պէտք է, քան թէ մեծութիւն: Դառնանք մեր պատմութեան:

Այսպէս մեր ճգնաժամի օրերը անցան, քննութիւնները աւարտեցան, տաքերը սաստկացան, Գօլանձեանը այդ օրերը սկսաւ յօդուած գրել՝ օգին բարեխառնութիւնը պահելու համար, վարժապետները ապահովագրուեցան, Իզմիրէն թուղերը սկսան կողովներով հոս հասնիլ, այրերը մէկ շապիկով և կիները առանց անոր սկսան պտտիլ, Գառլման և Պլումպէրկի կամ Օ Լիօն տ'Օւի ցուցափեղկերուն առջեւ կենալու պէս, անցորդները սկսան փողոցները տեղ տեղ կանգնիլ... հանգրիճումները դիտելու և դադափար մը կազմելու համար դրախտին ու արքայութեան վրայ. Մ. Հայկազնը այն տեսակ հովանոցներ չինել տալ սկսաւ, որոնց վրայ նստելով կարելի պիտի ըլլար մեղրալուանի ճամբորդութիւն մը կատարել գէպի լուսին: Այսպէս, այս ամէնէն վերջ, մեր արձակուրդն ալ սկսաւ՝ հիւանդի մը պէս որ անկողնէն ելլելէն վերջ օդ առնել կը յանձնարարուի բժիշկներէն՝ ինքզինքը գտնելու համար: Մենք ալ տարի մը ամբողջ, գլուխնիս ուռեցուցած էինք ներկայ, անցեալ, ապառնի բայերը խոնարհելով, չորս գործողութիւնները լուծելով, և սորվելով նաեւ հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, գերմաներէն, իտալերէն, յունարէն, սլաւերէն, եւրայերէն, թուաբանութիւն, տրամաբանութիւն, անտրամաբանութիւն, ընդդիմախօսութիւն, ընդհ. պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, կրօնագիտութիւն, գծագրութիւն, երաժշտութիւն, բնագիտութիւն, քիմիաբանութիւն, փիլիսոփայութիւն, մարմնամարզութիւն, հոգեմարզութիւն ևլն: Փակագլխի մէջ ըսեմ թէ մեր թաղը իր վարժարաններուն այս հրաշալի յառաջդիմութիւնը կը պարտէր Ուսումն. Խորհուրդին, որ ըսաւ հոգ չէր ընէր նոյն իսկ եթէ աչքերով ալ տեսնէր որ մասվաճառներ վարժարանի տնօրէնութիւնը կամ հոգաբարձութիւնը կ'ընէն: Նոյն իսկ եթէ ձեռքէն դար, վարժարանին բոլոր հոգաբարձուները ընտանկիրներ ընել պիտի տար,

նկատելով որ անոնք վարժուած են բնու կրելու, որով կրնան վարժարանին հոգերն ալ կռնակնին առնել և վարժարանին բնուը թեթեւցնել :

Ձեմ գիտեր երեքշաբթի էր թէ չորեքշաբթի, բայց վերջապէս չարթու մէջ օր մըն էր որ, անտեսը սանդուխին աակը կանգնեցաւ և յայտարարեց ի պիմաց անօրէնութեան թէ՛ մինչև սեպտեմբեր մէկ փակ է վարժարանը :

Ընկերներս ամէնն ալ ուրախացան, ոմանք յուզուեցան ու լացին, բացի ինծմէ որ լացի այո՛, բայց... դասարանի դրացուհիէս զրկուելուս միայն : Մխիթարուելու համար ուրիշ ճամբայ չունէի, բայց եթէ գտնել դրացուհիս տունը գէթ՝ տեսնելու համար անոր երեսը, որ ամենակարեւոր պէտք մը դարձած էր ինծի, հէգ թշուառիս համար : (Քանի մը կարիւր աղի արցունք հոս) :

Փնտռելով մարդ երուսաղէտը կը գտնէ կ'ըսեն. ասիկա չեմ գիտեր թէ ո՞րչափ ճիշդ է, բայց ես փնտռելով գտայ դրացուհիս տունը, որ ծովեզերքի մը վրայ շինուած էր : Ամբողջ ամիս մը գացի եկայ, առանց զգալի յուսալիմութիւն մը ընելու... այս նոր դասընթացքիս մէջ : Ամէն օր պատուհանը կը տեսնէի դրացուհիս, որ չէր հաճեր նոյն իսկ իր ակնարկովը մխիթարել զիս : Յուրս վերաբերում մը, զէրօյէն չեմ գիտեր քանի աստիճան վար, սկսած էր ունենալ ինծի հանդէպ, ինծի՝ որ 48 աստիճան ջերմութեան մէջ էի իրեն համար :

Անտանելի էր այս կեանքը, անտանելի էր նաեւ տաքը այդ օրերուն : Եւ օր մըն ալ մտադրեցի այդ ծովեզերքէն ծովը նետել ինքզինքս, իր աչքին առջև անձնատպան ըլլալու համար :

Եւ գործը միացնելով խօսքին, հագուստներս և խաչս հանեցի, բոլոր ունեցած պարտքերս պարտատէրներուս շնորհեցի, մնաւ-բարով ըսի արեւին, լուսնին, զիփիւսին, և ճի՛մբ, ինքքզինքս նետեցի ծովը... անձնատպան ըլլալու համար : Ամենայն հանգարտութեամբ՝ դրացուհիս որ տեսած էր ասիկա՝ պատուհանը դուցեց ու ներս քաշուեցաւ :

Քառորդ մը վերջ, ես ալ դուրս եկայ ջուրէն... ուր խորհած էի ապուշութեանս վրայ, որ քիչ մնարց սուղի նստէր ինծի, եթէ... նետուած տեղս քիչ մըն ալ խորունկ ըլլար :

Այն օրէն ի վեր սրտեցի անձնատպան ըլլալ միայն այն ծովափները, ուր նաւավար շատ կայ և ծովը նուազ խորունկ է :

ԹՈՐՈՍՏԱՆ ԳՐԻԳՈՐ

ՄԻՄՈՍԻՆ ՕՐԱԳԻՐԸ

Աշխարհիս վրայ ամէն բան արուեստ մը կը սպաննէ. նոյն իսկ... «սիրուն տղայ» ըլլալը:

Կ'ուզէ՞ք որ ձեր մասին խօսուած ատենը, ամէն մարդ ըսէ.
— Quel gentil garçon!

Ատկէ դժուար բան չկայ:

...Պէտք է ձրի սպասաւորը ըլլաք միշտ բոլո՛ր տգեղ ու գեղեցիկ կիներուն:

Երբ անոնցմէ մէկը՝ Քեաղըտանէի ճամբով ձեզ Պանչէ-գափու զրկէ, պէտք է սիրով կատարէք անոր հրամանը:

Անձնական կարծիք մի՛ ունենաք երբէք. երբ ճերմակ բանի մը համար սեւ ըսեն, դուք մի՛ ըլլաք հակառակը պնդողը: Օրինակի համար, երբ մէկը իր հիացումին անսահմանութիւնը յայտնէ ձեզի Արշակ Ալսոյաճեանի յօդուածներուն համար, դուք ալ մէկտեղ հիացէք:

Երբ ձեր բարեկամները փոխ դրամ ուզեն ձենէ, միշտ քսակ-նիդ բաց պահեցէք անոնց առջեւ և մանաւանդ երբէք առնելիք-նիդ մի՛ պահանջէք:

Կեանքերնուդ մէջ բնաւ մէկը մի՛ լիննադատէք և հաւնեցէ՛ք ձեր բոլոր կարգացած բաներուն. Մարկոս Նաթանեանը պոլսահայ քերթողներու հայրը դաւանեցէք. Վահան Փափաղեանի յօդուածները մէյմէկ Մուխեմեան հրաշակերտներ նկատեցէք. Հայկանուշ Մառքը հայ դրականութեան Սէվաքնը կամ Ժիլը ըլլայ թող ձեզի համար և մեր Զարուհին՝ Տիկին Տոտէն համարուի թո՛ղ ձեր աչքին. դուք ձեզի հաւատացէք որ Վահան Թօչիկեանը պոլսահայերուն առաջին հրապարակագիրն է և Հորոյ՝ առաջին քարոզիչը, և վերջապէս երբէք մի՛ դրէք... Միմոսին Օրագիրը:

Երբ քանի մը հոգիի հետ դքսոսմայր մը նստիք, միշտ դուք եղեք վճարողը:

Երբ մրցանակաբաշխութեան հանդէսի մը երթաք, միշտ ջանացէք ծափահարել եւ մանաւանդ հիացէք վարժարանի տնօրէնին կարգացած ճառին:

Երբ աղջկան ծնողք մի՛ գայ ձեր կարծիքը հարցնել՝ չարախա-կան երկու մէճիտ առնող իրենց ապագայ փեսին նիւթականին վրայ, փութացէք վստահեցնել թէ ամսական քանի մը տառնուակ ոսկիներ կը վաստկի:

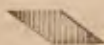
Մեծ հետաքրքրութեամբ մտիկ ըրէք միշդ ձեր բարեկամներուն շատախօսութիւնները եւ առանց տարախոյսի նշան մը իսկ ցոյց տալու, ձգեցէք որ ուղաճնուն չափ ինքզինքնին գովեն :

Թո՛ղ ձեր բերնին յանկերգը ըլլայ. — «Ո՛րչափ գեղեցիկ էք, տիկի՛ն» : Ասի՛լա կրնաք, առա՛նց բացառութեան, ամէն կնկան համար ալ գործածել :

Մի՛ մոռնաք նաեւ ձեր բոլոր շահածը յատկացնել սպասաւորներուն՝ ամէն օր մէկ պղտի՛կ դրամական նուէրներ տալով անոնց : Ի. դարուն մէջ, տիրոջը սիրելի ըլլալ ուղիղը նախ սպասաւորին սիրելի ըլլալէ կը սկսի :

Ու, երբ բոլոր այս առաքինութիւնները հաւաքէք ձեր անձին մէջ, վստահ եղէք որ ամէն մարդ պիտի ըսէ .

— Սյս ինչեանը ... ո՛ր, ի՛նչ սիրուն սղայ :

Դերասան Մեծ-Պէնլեան — (Աստուած ողորմի հոգուն, ինչպէս նաեւ նպարավաճառը ... պարտքերուն) — շատ կատակախօս ու շատ ... ճաղատ մարդ մըն էր :

(Թերեւս ասոր համար է որ անօթի մեռաւ) :

Պէնլեան՝ թատերաբեմէն դուրս ալ միշտ կեղծամ կը դործածէր, ծածկելու համար ճաղատութիւնը եւ յուսալով միշտ սիրային conquêtes-ներ ընել :

Օր մը բաղնիք կ'երթայ լուացուելու համար :

(Սօսելու ձեւ մը պարզապէս, որովհետեւ շատ անգամ մարդ բաղնիք կ'երթայ եւ առջիկ տղատո դուրս կ'ելլէ) :

Բաղնիքանին մանչուկը կը սկսի լուալ Մեծ-Պէնլեանը, որ ... մեծ դերասան մըն էր միանգամայն :

(Միամիտ տղայ, գիտէի՞ր արդեօք թէ զո՛վ լուալու պատիւը ունէիր նոյն պահուն. — մեծանուն արուեստագէտ մը, որ թաւորոնին անմոռաց փառքերէն մէկը պիտի ըլլար եւ որ ... անօթի պիտի մեռնէր) :

— Ո՛ւֆ, ո՛րչափ ալ գլուխս կը ցաւի կոր այսօր, կ'ըսէ Պէնլեան. զաւա՛կս, սա՛ մագերէս քիչ մը քաշէ :

Ու բաղնիքանին մանչուկը՝ կեղծամին մազերէն բռնելով՝ կը սկսի քաշել ...

Tableau !

Պէնլեանին մագերը տղուն ափը կը մնան :

Տղան սարսափահար ու աչքերը վախէն շլմորած՝ կը սկսի լալ և պռալ, կարծելով թէ մարդուն մաղերը փրցուցած է:

Մինչ Պէնլեան կը ջարդուի խնդալէն:

... Ու, դրաւ կը դնում որ, դեռ պիտի շարունակէ խնդալ, երբ այս տողերս կարդայ... անդիի աշխարհի Ռեթերցատան մէջ, որ... բաժանորդ է մեր թերթին:

Աչքերնին լոյս բոլոր կարճահասակներուն և մանաւանդ աչքը լոյս՝ Բըդի-Շանի կարճահասակ թեւոյն:

Հասակ երկնցներու համար նոր դեղ մըն է գտնուեր:

Այս դեղը ապահովաբար ամէնէն առաջ գործածողները պիտի ըլլան ծաւոնցիները, որոնք, իրենց յաղթանակներովը Ռուսերը անցնելէ ետքը... պիտի փորձեն իրենց հասակով ալ զանոնք անցնիլ:

Ծաւոնցիներէն ետք, բոլոր կարճահասակ կիներն են որ իրարու ձեռքէ պիտի յափշտակեն զայն:

Ասկէ առաջ, կարճահասակ կիները երկնալու համար կօշիկներուն դաշտները կէսկէսական մեդր բարձր կ'ընէին:

Ուրիշներ ալ՝ այս միջոցին շնորհիւ ալ չկրնալով պէտք եղածին պէս երկնալ՝ սիկառի թուղթ մը կը փակցնէին կօշիկներուն տակ:

Կիներ կը ճանչնամ, որոնք իրենց մատուցներուն ծայրը կոխելով կը պտըտին՝ քիչ մը երկար երեւելու մաքով:

Բայց, այս հրաշալի գիւտին շնորհիւ, ալ հարկ չմնաց այդ vieux jeu քրիզներու:

Հիմա կը մնայ սակայն ուրիշ գիւտ մը:

Պէտք է որ գիտուն մըն ալ գայ հնարել նորատեսակ միջոց մը՝ հասակները... կարճեցնելու համար:

Կը վստահեցնեմ ձեզ որ այս գիւտն ալ իր amateurները պիտի ունենայ:

Օրինակի համար, նախ եւ առաջ, մեր պոլսահայ գրագէտներուն մէջ կը ճանչնամ անանկ բարձրահասակներ, որոնք սիրով պիտի փորձեն այդ միջոցը՝ քիչ մը կարճնալու համար:

Անուննիւն... ինչ հարկ չեզոքամի:

Կնոջական papotageներ:—

Կը խօսուբառեն, Թարապիւս, Բրինգիբո, կամ ուրիշ տեղ...

— Երեւակայեցէք որ, սիրելի՛ս, էրեկս երէկ իրիկուն սոսկալի
scène մը ըրաւ ինձի :

— Նորէ՛ն...

— Ահա՛ մէկը, որ Աստուծո՛ւն օրը, կնկանը հետ նոր scène
մը ընելու արուեստը գիտէ :

— Թատերական հեղինակ ըլլալու էր :

— Եւ գիտէ՞ք ինչո՛ւ, որովհետեւ... ճանդեղե օմպրեշ մը
գնեցի, — երեք-չորս հարիւր զրուշի ոչնչութիւն մը :

— Այս ամառ այս օմպրեշները շատ մոտա են, եւ գիւղագնա-
ցութեանց fureur պիտի ընեն, ամէն կին ճանդեղե օմպրեշ մը
պիտի ունենայ :

— Ես ալ ասանկ ըսի իրեն :

— Եւ ան բարկացաւ :

— Եթէ բարկանար, շնորհակալ պիտի ըլլայի : Բարկանալէ ա-
ւելի գէշը ըրաւ, սկսաւ... խնդալ : Բարկացոտ էրիկ. խիստ բը-
նական է այդ : Կարեւորութիւն չունի ան :

Բայց զուարթ, ժպտուն էրիկ մը չէք գիտեր ո՛րչափ անտու-
նելի ու գայթակղեցուցիչ կը դառնայ :

— Իրաւունք ունիք :

— Եւ գիտէ՞ք ի՛նչ ըսաւ ինձի. թէ իմ գնած օմպրեշս զիս ա-
րեւէն չպիտի պատսպարէր :

— Ի՛նչ, այս բա՛նը ըսաւ ձեզի :

— Հաւատալիք բան չէ՛ : Իբր թէ կիները օմպրեշը կը գնեն ա-
րեւէն պատսպարուելու համար : Օմպրեշը կը գնուի, որովհետեւ
ազուոր է, վայելուչ է, շիֆ է, որովհետեւ ձեւաւոր կին մը ատով
հմայիչ gestes կրնայ ստեղծել իրեն, օրինակի համար, ծայրովը
աւաղին վրայ գրել կամ օմպրեշին գոյնը յարմարցնել չրջազգես-
տին գոյնին հետ : Վերջապէս, կին մը օմպրեշը կը գնէ, որովհե-
տեւ ոչ մէկ բանի կը ծառայէ ան :

— Հարկա՛ւ. չէ՞ մի որ, երբ պարանանդէսի համար չրջազգեստ
մը չիկնել տանք, հագուելու համար չէ, այլ... կիսամերկանալու
համար :

— Աստուած՝ իմ, ի՛նչ տեսակ օմպրեշ մը պիտի ըլլար այն
օմպրեշը որ պիտի ունենար մեզ արեւէն պատսպարելու առաքի-
նութիւնը. ատանկ օմպրեշ մը վայրենիներուն մէջ միայն կրնայ
գործածուիլ :

— Արդէն, չէ՞ք գիտած, որպէս զի ու է առարկայ մը, զգեստ
մը, կառարելապէս élégant ըլլայ, պէտք է բացարձակապէս
անօգուտ բան մը ըլլայ ան. ապա թէ ոչ, ամէն մարդ պիտի գոր-
ծածէր, և այն պտեն, ո՛ւր մնաց չիքութիւնը :

— Շատ չիտակ է, մէյ մըն ալ կ'ըսեն թէ էրիկ մարդիկ մենէ աւելի խելացի են :

— Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեն խելճերը : Անա'նկ բաներ կան զորս չեն կարող հասկնալ : Պէտք է գլխալ անոնց վրայ :

— Այո՛, գլխա'նք անոնց վրայ :

A jour գուլպաներու համար հոգի կուտամ :

Մանաւանդ երբ ասոնք տեսնեմ կնոջական ձեւաւոր ու շնորհալի ոտքերու վրայ, զորս կը կաղապարեն ա'յնչափ դիւթիչ ձեւով մը, որ մարդ կոյր ըլլալու է, չնայելու համար :

Սակայն, à jour գուլպաներն ալ անպատեհութիւն մը ունին :

Ամէն կին որ à jour գուլպաներ կը կրէ, պարտ անձին կը համարի՝ չըջազգեստը մինչեւ ծունկերը քաշել՝ ցուցադրելով մինչեւ սրունքները :

Բայց, պէտք չէ մոռնալ թէ՛ երբ ամէն à jour գուլպայ դեղեցիկ է, սակայն, ամէն կնկան սրունք գեղեցիկ չէ :

Տիկիման'ր, նախ, հայելիին առջեւ մէյ մը հաճեցէ՛ք ձեր սրունքներուն նայիլ, և անկէ ետքը քաշեցէ՛ք ձեր չըջազգեստները մինչեւ հոն, ուրկէ ձերմակ տանքիներու սահմանազուլսը կը սկսի :

Կնոջական ոտքեր կան, որոնք... Եանփուրի են, սրունքներ կան, որոնք չիլ կը նային իրարու, և փիղին տոտիկներուն կամ գաւազանի ձեւը ունին. — չէ՞ մի որ ամէն թերութիւն բնութեան մէջ է :

Եթէ ունիք ազուր սրունքներ, ո՛հ, խնդրեմ, ցուցուցէ՛ք մեզի ձեր միտաքսեայ à jour գուլպաները, բայց եթէ ոչ, նորէն կը խնդրեմ, հաճեցէ՛ք չցուցնել մեզի ձեր à jour գուլպաները :

Մեր հանրածանօթ գրագէտներէն ոմանք, բաւական ատենէ ի վեր, անտանելի true մըն են գտեր :

Երբ չկարենան գտնել գրելիք նիւթ մը, անմիջապէս... հայ գրագէտին նիւթական վիճակին պոչէն կը բռնեն :

Անցած օր ալ չեմ յիշեր ո՛ր շարաթաթերթին մէջ հանդիպեցայ նմանօրինակ յօդուածի մը, ուր կը յանկերգուէր հայ գրագէտին վարձատրութիւնը, անօթութիւնը, անկուտութիւնը, ա'յնչպիսի լալկան ու ողորմուկ չեղտով մը, որ լսողը պիտի հրաւիրէր տաանոց մը դնել դիմացը ելլող հայ գրագէտին ափը :

Ի՞նչ օգուտ, սիրելի'ս, լալ ու ողբալ, երբ չպիտի գտնուի ա-

պահովարար Թաւշանճեանի մէկ նոր տալաքութիւնը, որ յօժարի իր միլիոնները կտակել մեզի: Բայց, Թաւշանճեան հակալքողական յօդուածները կը վարձատրէ, և ո՛չ գրազէտները:

Ես անհուն բարեացակամութիւնը ունիմ միշտ ներելու ինքզինքիս, երբ յաճախ կը մղուիմ խօսիլ դերասանի կա՛մ խմբադրի հանրածանօթ անկուտիութեան վրայ, սակայն երբ իբր լուրջ ու ծանր ճանչցուած գրող մը կ'ելլէ միեւնոյն բանը ընել ինձի հետ, չեմ կրնար շտպել գայթակղութիւնս:

Chacun son métier!

Մէկէ աւելի անգամներ, զանազան հաւաքոյթներու մէջ, առիթը կ'ունենամ հանդիպելու մեր վարժապետներէ և խմբադիրներէ ոմանց, որոնք անհուն հաճոյք մը կը թուին զգալ՝ խօսելով իրենց գրչանին պարապութեան վրայ:

Ի՜նչ հարկ խօսիլ բանի մը վրայ, զոր ամէն մարդ մենէ լաւ գիտէ և զոր ծակ կօշիկները բաւականաչափ կը խօսին արդէն:

Չեմ յանձնարարեր նաեւ ձեզի որ խօսիք ձեր միլիոններուն վրայ:

Բայց, Աստուծու սիրուն, լռե՛լ ալ չէք գիտեր:

Կը լսեմ թէ՛ արտօնութիւն տրուեր է ուսուցչական վկայական տալ ամէն անոնց, որոնք իրենց կեանքը անցուցած են վարժարանի մէջ:

Այս հաշիւով, քիչ օրէն պիտի տեսնենք բոլոր տնտես աղբարները և տնտեսուհիները, որոնք վկայական ի ձեռին, ուսուցչական պաշտօն պիտի փնտռեն: Վա՛յ... կլխուս:

ԻՐԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՆ

Յորմէհետէ գիտնք թէ իրերը սիրտ ունին, — ըստ Միքայէլ Շամուանճեանի, — ինչո՞ւ իրաւունք չունենանք հաւատալու նաեւ թէ իրերը լեզու ալ ունին, և կրնան բերան, աչք, ականջ, ուղեղ, թոք, ստամոքս, աղիքներ, ձեռք, ոտք, լիարդ, փայծաղ, երիկամունք ու մաղձ ալ ունենալ:

Սա մաղձին համար մանաւանդ, Արտաչէս Յարութիւնեանն ալ պիտի կրնար վկայութեան քուէ զրկել՝ Մալկարայի թղթաբերով:

Այո՛, իրերն ալ լեզու ունին, և պերճախօս լեզու մը, — ինչ-

պէս կ'ըսեն, — լեզու մը սակայն, զոր չեն փորձած խօսիլ :

Ենթադրենք որ խօսեցան, բայց ո՛վ կայ մեր մէջ հասկցող իրերուն լեզուն :

Պէտքէրեանը Հոթենթոթերէն գիտէ, ինչպէս գրուեցաւ անգամ մը, և Նուպարեանը աղէկ կը հասկնայ Ճարտներէնը :

Կ'ըսեն նաև թէ Զուլուներու լեզուն գոց ընելու վրայ է Նաթանեան :

Աղէկ :

Բայց իրերու լեզուն ուսումնասիրող մը ցոյց տուէք մեր մէջ, բոլոր մարդկութեան մէջ :

Իրերու լեզուին պէս անկեղծ ու անսուտ լեզու մը դա՞նել, չատ դժուար բան է :

Ճշմարտութիւնը կը պոռայ ան, իր լուռ պերճախօսութեամբ :

Մենք ենք որ տարբեր կը հասկնանք զայն, կամ, աւելի ճիշդը, ուղածնուս պէս կը խօսեցնենք իրերը, որոնց լեզուն ձայն չունի, աւա՛ղ :

Բերայի Cirqueին մէջ հանդիսատես եղած ըլլալու էք որովայնախօսներու, որոնք փայտէ մարդու մը գէմը կանգնած՝ կը խօսակցին, ամենաբնական պատասխաններ ստանալով անշունչ առարկայէն, պատասխաններ սակայն, զորս իրենք՝ որովայնախօսները կը փոխադրեն իրենց կոկորդէն՝ դէպի անոնց բերանը :

Մեզի համար ճի՛շդ ատիկա է իրերու լեզուն :

Մեր սիրած բաները, մեր նախապատուած դադարաւորները կը բարբառեցնենք իրերուն, փոխանակ ձգելու որ իրե՛նք խօսին, իրենց բնական անկեղծութեամբ :

Որքա՛ն ալ մեքենայինք, իրերը իրենց բնական լեզուն կը խօսին միշտ, քիչերէ հասկնալի :

Այսպէս, կը տեսնէք աղջկան մը աչքերը, որոնք ձեզի ըսել պիտի ուզէին կարծես. — «Ո՛հ, կը պաշտեմ քեզ» : Մարապետ մը ուրիշ բան չունի խօսելիք, բայցի սա փաղաքշանքէն. — «Դեղդ խմեցի՛ր, աղուոր հիւանդա» : Տոքթ. Զարդարեանը կ'ըսէ, — «Բերէ՛ք որ կտրտեմ» :

Այլապեանը՝ «Ուղածնուդ չափ քաշքշեցէք անունս, որո՞ւն հոգը» : Իսկ Միհրան Ուղուրլեան իր քալուածքին երեւոյթովը ամէն օր ըսել պիտի ուզէր ձեզի սա բանաձեւը. — «Անձրեւէն թրջած եմ, աղբա՛ր, կ'ուզէք նէ քիչ մը քնանամ» :

Ամէն իր բա՛ն մը կը խօսի վերջապէս :

★

Լսենք թէ ի՞նչ կը խօսին Գրականութիւնը, Գրագէտները և Բանաստեղծները :

★

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ . —

«Մնած օրէս ի վեր կը խօսիմ «ի բերանոյ ծերոց, արանց, կանանց, տղայոց և... մանկանց ստնտեաց», և սակայն վայրկեան մը առիթ չունեցայ իմ ուղածիս պէս խօսելու, իմ սիրած նիւթերս քարոզելու և իմ իրաւունքներս պաշտպանելու: Այնչա՛փ ժլատ են իմ մշակներս որ, պարապ սրինգի մը պէս կը փչեն ու կը փչեն զիս, առանց ներելու որ, քիչ մըն ալ ես հնչեցնեմ իմ եղանակներս՝ ներդաշնակ, բնական ու զմայլելի:

Խռպոտ ձայներու, կանացի վեշվեշներու և տղայական ճիչերու ձայնէն՝ խլացան ունկնդրողները, ու եթէ ասանկ երթայ, ջախջախուիլս այսօրուան վաղուան գործ է, նոյն իսկ ո և է խըլէզի մը ձեռքով:

Նրեւակայեցէ՛ք, այսքա՛ն տարուան գոյութիւն մը ունիմ, և, ուր որ գացած եմ, սիրալիր ընդունելութիւն մը դտած. բայց, հոս գալէս ի վեր, վաչկատուն գնչուներու պէս կը թափառիմ փողոցէ փողոց, թերթէ թերթ, հանդէսէ հանդէս: Տակաւին որոշ տեղ մը չսահմանուեցաւ ինծի՝ բնակութեան. այսօր հիւրընկալ ընդունելութիւն մը ասն ինչ տանը մէջ, վաղը խոժոռ արտաքսում. պահ մը հոս, պահ մը հոն, մերթ լայնանիստ, մերթ սմանդուկ, երբեմն ծանր, ու յաճախ թեթեւ:

Թեթեւ:

Թեթեւ թերթերու և թեթեւ կարդացողներու համար, թեթեւ ալ գրականութիւն մը կը վայլէ:

Դժուրներով չըջապատուած, կը ծփամ չարունակ ջուրերուն երեսը: Ծովուն խորունկութիւնը սիրող ծանրութիւններէն կը խորշին զիս շահագործողները. գուցէ խղդուին, գուցէ ճաբոնական ընդծովեաներու հանգիստն...

Լողալ չկայ. ծանծաղուտքը, ճախճախուտքը աւելի հեշտ կը թուի անոնց:

Այս միջոցիս մանաւանդ, բացարձակապէս կը դադրիմ առողջ ըլլալէ, հիւանդկախ, հոս-հոն երերացող կմախք մը դարձած եմ:

Այսօր լայն սաւանի մը մէջ կը փաթթեն զիս, ալքուաբոյր, տիրացուավայել մթնոլորտի մը օդը շնչել տալով ինծի: Վաղը անպէտ քուրջերու ծրարի ծոցը կը թխմեն հոգիս, խեղճուկ մուրացկանի մը պէս: Միւս օր ալ ագագի մը կուտան կուսակիս, ու փողոցի գինովներուն, սրիկաներուն հետ առանձին կը թողուն զիս:

Հանրամատոյց կնոջ մը տեղ ղենելով, շատերը քծնանք մը կը սպասեն ինէ, ուրիշները համբոյր մը և...

Ու զեռ ինչե՛ր, իմ սուրբ անունովս ի՛նչ մեղքեր, ի՛նչ ոճիրներ կը գործուին, ի՛նչ զղուանքներ կը հրապարակուին:

կաներու, արանդոններու մզլոտած խոնաւ անկիւնը ապրելէն ալ պժգալով, կը յուսամ երբեմն տուն մը վարձուած տնտեսի ինծի համար, — Գիրքը, — տուն մը, կռիկի, հող չէ թէ պարզ ու պզտիկ, ուր պիտի կարենայի դիւակաւն ու անդորր կեանքս ապրիլ, իրա՛ւ է թէ կը ջանան երբեմն հաւու բոյնի մը մէջ տեղաւորել զիս, բայց անոր ալ կամ վրան բաց կ'ըլլայ, կամ պատին մէկը փլած և կամ գուռը խորտակուած, ուրկէ սակայն պիտի ուղէի շուտով խոյս տալ, եթէ ձեռքերս, ոտքերս կապուած չըլլային:

Ա՛խ, ո՛ւր է իմ տունս, իմ սեփական վայրս:

Հո՛ն, ուր պէտք է որ բնակիմ ես, ուրիշները եկած են դիրք գրաւելու. վրան մը լարել ու տակը նստիլ պիտի ուղէի ես, ի՛մ գետինիս վրայ, մինչդեռ անոնք, հոն, իմ բնակատեղիիս վրայ կուգան ծնիլ, կարգուիլ, խաղալ, զուարճանալ, կուռիլ, հայհոյել, քէն ընել ու մեռնիլ. մինչեւ անգամ սայլակներ կան, որ իրենց ձիերը կը ճարակեն հոն օ՛րն ի բուն, յաւիտեան:

Կեանք չէ աս, ա՛հ, կեանք չէ, այլ տանջանք, տառապանք:

Չեն ալ թողուր որ մննիմ, իմ ուղած տեղս, իմ սիրած վայրս. ոտքէս, ձեռքէս, գլուխէս, ականջէս կը քաշեն, կը քաշեն, մինչեւ բզբտելու աստիճան իմ նիհարցած մարմինս...

Ո՛վ Մահ, ո՛ւր ես:

ԳՐԱԳԵՏՆԵՐԸ. —

«Բրտամբ երեսա՛ց քոց կերիցես զհաց քո» ըսեր է Տէր Աստուածը. ու ո՛վ մենէ կ'ապրի Ա՛յ գրադիտութեամբը:

Թըրըսք, սէնցիթ, ի՛նչ որ ալ ընենք՝ արժէք չունի. անօթի, անօթի՛ պիտի մնանք միշտ. մուկերը մենէ երջանիկ են:

Քանի որ լուրջ ու ճշմարիտ դպրոցներ չունինք, քանի որ համերաշխ գրական գործունէութեան ոգին կը պակսի մեզի, քանի որ երկարաշունչ, քրտինք թափել տուող գործեր արտադրած չենք դեռ, իրաւունք չունինք անոնց շուքը նստելու. ամէն տեղ Յովնանի հովանոց չի բուսնի՛ր վերջապէս, որ սակայն շուտ պիտի լիկէր, ճիշդ մեր ըզեղներուն պէս:

Ո՛ւր է, ինչո՞ւ չեն գրեր մեր կորովի յառաջապահները, հիւները, նորերը, նորագոյնները և... նորածինները:

Այսչափ ատեն է, ի զո՛ւր կը սպասենք՝ գաւառի գրականութեան հզօր ներկայացուցիչ Ակիւլինէին, Խոսրով Քէչիշեանին և սրբնթաց ձիաւոր Փայլակին, որոնք իրենց հանճարին հրաշակերտները պիտի բերէին «մեր ազգատիկ գրականութեան» ամուսները պծնելու համար:

Մեր փաստաբան-գրադէտներն ալ լուռ կը մնան միշտ, ինչո՞ւ
չի գրեր Սոլախեան կորովի գրիչը: Ո՛ւր են կին գրողները՝ Մաւքը,
Եւտէրպէն: Ինչո՞ւ չեն փայլիր մեր սիրուած աղբարիկները, Պա-
րոյրները, Սիմոնները:

Գոնէ մեր նոր Քրիզանդէմ Բամէլիան և նոր Սյւլադեան Ալ-
պոյաճեանը չարունակէին մշակել իրենց ճիւղերը՝ մեր գրականու-
թեան մէջ:

Ամէն կողմ յուսախաբութիւն, հէ՛յ վախ. անոր համար կը
վշտանայ մեր չքնաղ դիցունին Գրականութիւնը, ու խոյս կուտայ
մեր գիրիչն:

Մնա՛ս բարով Գրականութիւն, մնաս բարով. ինչո՞ւ որ Աս-
տուած ըսաւ. — Գրտա՛ւք երեսա՛ց քոց կերիցեա՛ գճաց քո՞» ու
մանիփաթուրանիութիւնը, թուահչան գրե՛լն է որ մեղի հաց կու-
տայ:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ. —

«Օ՛խ, մե՛րն է կեանքը. կ'երգենք, կը ժպտինք, կուլանք,
հիւժախտ կ'ըլլանք ու... կը մեռնինք, մենք մեղի, մենք մեր
խեղճին համար: Մարդու հետ գործ չունինք: Կոյս մը, վարդ մը,
դեփիւռ, լուսին, սոխակ և... հովկուլութիւն, ամէնքն ալ ձրի,
անմեառ ու երեսակայական»:

Մենք մեղ կը զոհենք, և ուրիշը անհանգիստ չենք ըներ. ու-
ղողը թող կարդայ ու հիանայ մեր քերթուածներուն վրայ:

Ո՛չ կուտ տուող կայ մեր քրտինքներուն, ոչ իսկ դրամ կը
վճարենք մեր բանաստեղծութիւնները կարդացողներուն: Կը գրենք
կամ չենք գրեր, խնդի՛ր չէ, կը տպեն կամ չեն տպեր, հոգ չէ,
կը կարդան կամ չեն կարդար, ցաւ ընելիք բան չկայ, կը դնա-
հատեն, խնդալէն մարելու պէտք չկայ, հերիք է որ մենք երջա-
նիկ կ'ըլլանք մեռնելով, թոքախտ ըլլալով և բոլոր աղջիկներէն
երազուելով:

Երգէ՛ ուրեմն, ո՛վ դու պուէտապետ Միրիճան, քու մետաք-
սահիւս տողերուդ ընդմէջէն՝ ղեփիւռներուն, սուռակներուն, սու-
խակներուն ու կոյսերուն քերթութիւնը, ու... քնանանք:

Թող իր ջուրի պէս վճիտ, ձիւնի պէս ճերմակ ու վարդագոյն
բանաստեղծութիւնները բերէ մեղի՝ մեր քերթողահայրը՝ Վարդգէս,
ու... ստուինք:

Իսկ դուն, Ուղուրլեանդ քերթող, որ վեր, վե՛ր կը բարձրացնու
միւր՝ բանաստեղծներու համբաւն ու հոգին, խնկէ՛ մեր շունչն ու
էութիւնը բոլոր՝ մեղանոյշ, դիցանոյշ, ըղձանոյշ, օդանոյշ, երազ,
պարիկ ու կոյս մտափայտներու խորանին առջև, ու այդ սպա-
ռումէն երջանիկ ու թեթև, թուչունի թեւերով՝ վերանանք, սլա-
նանք եթերներուն խորը, առանց սակայն... թոքախտ ըլլալէ
դադրելու:

Երգէ՛, երգե՛նք...»:

ՏԻՐԱՆ ԳԱՍԽԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐՈՒԱՆ ՆՈՂԿԱՆԻ ԱՐԱՐՔԸ

Անցեալ ուրբաթ օր Օգոստոսիան Սուլթանը աղօթքէ վերադառնալու ատենը, մզկիթին բակը և հրապարակին մէջտեղը, հեծելազօրաց գտնուած տեղին ետեւը, ուր այցելուններու կառքերը կային, և մզկիթէն 100 մէթրէ աւելի հեռու, պայթում մը տեղի ունեցաւ, և շնորհիւն Աստուծոյ՝ անվնաս մնաց Նորին կայսերական վեհափառութիւնը, և այս դէպքին մէջ ալ՝ կատարեալ քաջասրտութեամբ և առանց երբէք յուզման՝ ինչպէս ա՛մէն ժամանակ, կառքը մտաւ, և Պալատը վերադարձաւ՝ բարեւելով զինուորները, աւսարիական դեսպանը և ուրբաթու հանդէսի բնիկ ու օտարազգի այցելուները: — Պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած են՝ սոյն ոճրագործութեան հեղինակը դանելու համար:

Ընդհանուր հիացում և սքանչացում պատճառած է, այս ցաւալի դէպքին ատեն վեհ. Սուլթանին ցոյց տուած մտքի մեծ արթնութիւնը ու կորովը, որով իրաւունք ունի պարծենալու ա՛մէն Օսմանցի: Ն. Վեհափառութիւնը վտանգի պահուն իր հետեւորդներուն ուղղելով խօսքը ըսաւ.

— «Մենք Ամենակարողին շնորհիւ Աստուծային պահպանութեան տակ կը գտնուինք: Դուք հասկցէ՛ք թէ զինուորներէն ու ժողովուրդէն մէկու մը վնաս պատահա՞ծ է թէ ոչ:»

Ո՛րչափ բարձր ու գեր'վելիէ կայս. այս վերին հոգածութիւնը: Իր անհուն զթութեան ա՛մէնէն մեծ ապացոյցներէնմին է այս, որուն պէտք է անհունապէս երախտապարտ մնանք յաւիտեան: Ն. կայս. Վեհափառութիւնը փոխանակ իր նուիրական Անճը հոգալու, այս տեսակ պահու մը, իր զինուորներուն և ժողովուրդին վրայ կը մտածէ. ի՛նչ աւելի բարձրագոյն քան այս՝ ընթացքը: Վեհ. Սուլթանը կառք նստելու պահուն ալ բարեհաճեցաւ ըսել. — «Ի՛րարանցումի տեղի չկայ, շփոթութեան մեջ մարդ չվնասուի:»

Վեհ. Սուլթանին ցուցուցած հիանալի կարողը եւրոպայի մէջ ալ արձագանգ դտած է: Աւստրիոյ Պրանց Եռդէֆ կայսրը այս ցաւալի դէպքին առթիւ վեհ. Սուլթանին հեռագիր մը ուղղելով, ջերմապէս շնորհաւորած է Ն. կայս. Վեհափառութիւնը՝ զերծ մնացած ըլլալուն համար այդքան նողկալի ու անիծեալ ոճրագործութեան մը հետեւանքէն:

Ուրբաթ օրուան ցաւալի միջադէպէն ետքը, աւստրիական դեսպան Պառոն տը Բալիչէի կայս. ունկնդրութիւն շնորհուեցաւ:

Դեպքանք իր շնորհաւորութիւնները մատուց այն բարեբաւտիկ պարագային համար, որով Աստուածային ողորմութիւնը պահեց և պահպանեց Վեհ. Սուլթանը: Ն. Կայս. Վեհափառութիւնը բարեհաճեցաւ սապէս պատասխանել. —

«Մենք Աստուծոյ ապաւինած ենք: Մեր արտին մէջ միայն Աստուծոյ երկիւղը կայ. ուրիշ բանէ երկիւղ չունինք:»

Բոլոր օտար վեհապետները մասնաւոր հեռագիրներով շնորհաւորեցին Վեհ. Սուլթանը՝ Աստուածային ողորմութեամբ զերծ մնացած ըլլալուն համար ուրբաթ օրուան ցաւալի միջադէպէն:

Եւրոպական բոլոր թերթերը միաձայնութեամբ հիացական և գովաբանական տողերով ի վեր հանած են այս վայրագ ոճրին միջոցին, Վեհ. Սուլթանին ցոյց տուած կորովը ու քաջասրտութիւնը, որ ընդհանուր սքանչացում պատճառած է ամէնուն: Յիշեալ թերթերը միաբերան կը դատապարտեն այս նողկալի ոճրին քստմեղի ու զազիր հեղինակը, որ մարդկային ընկերութենէն դուրս վաւերացելիք ցած ու ստորին արարածներէն մէկն է և որուն գոյութիւնը արատ կը բերէ բովանդակ մարդկութեան:

Եւրոպայի գիւտնագիտական շրջանակներու մէջ տիրող կարծիքին նայելով, կ'ըսէ Սապահ, ոճրագործին համար կ'ըսուի թէ անկարելի է որ Իսլամ եղած ըլլայ. նաեւ թէ ամէն պարագայի մէջ, Օսմ. երկիրներու ժողովուրդներէն ալ չէ, այլ մէկը այն վատ ու զազիր անարշիւթներէն որոնք աշխարհիս ամէն կողմը նողկանք կ'ազդեն և խիստ հալածումներու ենթարկուած են:

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ Վեհ. Սուլթանը՝ գնահատելով Տպագրական նոր վերատեսուչ Վսեմ. Քէմալ պէյի բարւոք ծառայութիւնները, բարեհաճած է Պալայի բարձր աստիճանով պատուել Ն. Վսեմութիւնը: Այս առթիւ կը փութանք մեր խորին շնորհաւորութիւնները ներկայացնել Վսեմ. Քէմալ պէյի, որ Օսմ. պաշտօնատարներու շարքին մէջ, իր արժանիքովը բարձր տեղ մը կը գրաւէ:

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

Առանձնաշնորհեալ Ազգային Աղյուսակագրական Հնկերութիւն
Ի Ո Յ Ի Ա

Դրամագլխ 7,500,000 Քր.

Դրամատունք և կերութեան

Պուլկար Ազգ. Դրամատուն՝ Սոֆիա Արգելաւորական Դրա-
մատուն՝ Լոնտոն, Տոյչէ Պանք՝ Պեդին. Օստ. Կայս. Դրամատուն՝
Բարիզ, Բրէտի Լոնէ՝ Կ. Պոլիս

Գործակալութիւնք Թուրքիայ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ
Հնդկ. Ներկայացուցիչ Թուրքիայ ԱՊՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Պանք Սթոնտոն գէմ, Թահթապուլուն խան

9—10

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ,
բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ
մեքենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցա-
նէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ զժգոնութեանց եւ
տաղտուկի աղբիւր մըն է:

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

Ս Ի Ն Կ Ե Ր

Հայրայրիչ ԿԱՅՍ. ՊԱՆԱՏԱՆ, The Singer Manufacturing Co

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամէնէն աւելի կատարելա-
գործութեամբ, հաստատուն եւ դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բո-
վանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկերի մեքենաները կը գնէ:

Ձեռքի, ոտքի, ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն

մեքենաներ լը գոնուին:

ՍԻՆԿԵՐԻ մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկեր Հնկերութեան
վաճառատանց մէջ՝

ԲԵՐԱ.	{	1. Մեծ փողոց, Պոսթալի գէմ, Թ. 343 և 343 կրկին
	}	2. Մեծ փողոց, Կայաթա Կայաթի Լիսէին գէմ.
ԿԱԼԱԹԱ.	{	1. Սինկէր խան, Թի. նէլին
	}	2. Գարաքէօյ, Թրամվէին կայարանին գէմ.
ՊՈԼԻՍ	{	1. Սուլթան Համամ, Թ. 2
	}	2. Սուլթան Պալատ Թրամվէյի կայարանին գէմ, Թ. 13
ՍԿԻՍԱՐ		Չարչը Պոլս, Թ. 120.

ՇԱԲԱԲԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կատարեալ երաւարտութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկերի Հսկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ
Փողոց, Թ. 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւզօզլուի տունը:

4—10

**ԻԻՆԻՕՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ**
Հաստատեալ ի Բարից 1828 — 1829

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Մինչ 1902ի վերջ հատուցեալ վնասք
1902ին գանձուած ապահովագրին
Դպամագլուխ եւ պահեստ
Սրահովագրեալ դրամագլուխ

274 Միլիոն ֆր.
24 » »
119 » »
211/2 Միլիոն »

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

Մինչ 1902ի վերջ հատուցեալ վնասք
1902ին գանձուած ապահովագրին
Ընթացիկ ապահովագրութիւնք
Դրամագլուխ եւ պահեստք

129 Միլիոն ֆր.
12 » »
272 » »
158 » »

որ ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին հետ կը համեմատի
52.21% — ինչ որ «Իւնիօն»ի անպահովագրելոց կ'ընծայէ հսկայ ե-
րաշխատարարիւն մը ՈՐՈՒՆ ՆՄԱՆԸ ԿԱՐԵԼԻ ԶԷ ԳՏՆԵԼ ԱՐԵ-
ԻԵԼՔԻ ՄԷՋ ԴՈՐԾՈՂ ՈՒՐԻՇ ՈՒԵԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՔՈՎ:

Արեւելքի համար մասնաւոր սակացոյց գեղջեայ գիներով:
Նպատաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի գերադանց
քան ուրիշ ո՛ր եւ է ընկերութեան պայմանները: Շահաբաժիննե-
րու տարուէ տարի անմիջական վճարում, որով «Իւնիօն»ի ապա-
հովագրուողք ԶԵՐԾ են այն վնասներէն եւ յուսախաբարիքներէն,
որոց կ'ենթարկուին միւս այն անձինք, որ Շահաբաժիններու բարդ-
ման ՅՈՈՒՐ ԳՐԱՐԵԱՄԲ ԳՐՈՐԴՈՂ ընկերութեանց
կ'ապահովագր.

Ընկերութ. ԳՐԱՐԵԱՄԲ ԵՒ ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆԲԱՆ:
Թուրքիոյ եւ Արեւելքի Տնօրէն ՍԻՄՕՆ ԲԱՅՍԷԼԵԱՆԻ:
Կենաց ճիւղին Տնօրէն ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Արամպուլ, Սուլթան Համամ, Բասամ Քաթրըբօղլու:
Դեր Գործակալութիւն, Ղալաթիա Ինայէթ Խան
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մեզ

